1

Тіло людини складається з води на шістдесят відсотків, проте позбавлене природної плавучості. Воно зможе плавати, допоки в легенях є повітря, коли ж його не стане, повільно опуститься на дно. Якщо вода дуже холодна й глибока, тіло залишиться там, у неквапному, таємному процесі розпаду, чи то розчинення, який може тривати роками.

Але, якщо вода досить тепла для живлення й розмноження бактерій, тіло продовжить розкладатися. У кишківнику накопичуватимуться гази, що сприятимуть плавучості тіла, аж допоки воно знову не спливе на поверхню.

І тоді мертві здіймуться. Буквально.

Зависле обличчям донизу тіло дрейфуватиме під самою поверхнею води, обвислі кінцівки тягнутимуться за ним. Колись воно формувалося в навколоплідних водах пітьми материнського лона, а тепер, за якоюсь химерною симетрією, воно, зрештою, розпадається, знову у воді. Спочатку — те, чим завершуються кінцівки: пальці, кисті, ступні. Згодом — руки й ноги, і, нарешті, відпадає голова, залишається тільки тулуб. Коли вийдуть залишки газів, утворених у процесі розкладу, тулуб також опуститься на дно, потоне вдруге й востаннє.

Але вода може викликати інші трансформації. Коли розкладаються м'які тканини, прошарок підшкірного жиру починає розриватися, вкриваючи тіло людини, що колись було живим, густим грубим шаром. Відома як адіпоцір, або, як то

кажуть, жировіск, ця мертвенно-бліда речовина фігурує також під іншою, не такою моторошною назвою.

Мило.

Обгорнуті цим брудно-білим саваном внутрішні органи зберігаються, поки тіло пливе у свій останній самотній круїз.

Допоки випадок не винесе його ще раз на світло дня.

Череп належав молодій жінці, стать визначалася завдяки дещо витонченій структурі. Лобова кістка була високою та гладкою, без опуклості надбрівних валиків, до того ж невеликий горбик соскоподібного відростка під вушним отвором здавався надто делікатним для чоловічої статі. Висновки ще не остаточні, але все, разом узяте, не залишало мені сумнівів. До моменту смерті постійні зуби вже виросли, це вказувало на те, що дівчині виповнилося понад дванадцять років, хоч і ненабагато більше. Не вистачало двох молярів[1] та верхнього різця, але вони, ймовірно, зникли вже після смерті: зуби, що залишилися, майже не стерлися. Стан черепа підтверджував історію, розказану рештою її скелета: вона померла, не досягнувши навіть двадцяти.

Причина смерті виявилася надто очевидною. На задній частині черепа зяяв нерівний отвір близько дюйма завдовжки та вдвічі менший завширшки[2] — майже в центрі потиличної кістки. Жодних ознак загоєння, краї рани роздроблені, отже, коли сталася травма, кістка була жива. Якби пошкодження були завдані після смерті, коли кістка висихає і стає крихкою, картина була б інакшою. Коли я уперше взяв череп

[1] Кутні зуби. (*Тут і далі прим. перекл.*)

[2] 2,5 см, 1,25 см.

до рук, мене здивував майже мелодійний брязкіт, що долинув зсередини. Я було подумав, що це уламки кісток, певно, посипалися в черепну порожнину після удару, який і вбив юну жертву. Але звук був надто потужний та дзвінкий як для кісткових уламків. Рентгенівський знімок підтвердив те, про що я здогадувався: всередині черепа дівчини перебував тонкий предмет симетричної форми.

Наконечник стріли.

Неможливо було точно визначити вік черепа чи як довго він пролежав у землі на відкритих усім вітрам торф'яниках Нортумберленда. Єдине, що можна було сказати з упевненістю, це те, що дівчина була мертва вже понад п'ятсот років, досить довго, щоб древко стріли розпалося, а кістка потемніла до карамельного кольору. Ми ніколи нічого не дізнаємося про неї: ким вона була і чому померла. Мене трохи втішало сподівання, що її вбивця — бо вона стояла до нього спиною або втікала — отримав за свій злочин бодай якесь покарання. Але й про це дізнатися неможливо.

Наконечник стріли зрушився й тихенько задзеленчав, коли я обережно загортав череп у м'який папір перед тим, як сховати до коробки. Як усі інші історичні скелети, що зберігалися на факультеті антропології, череп слугував наочністю для студентів, — химерна цікавинка, така стара, що вже не здатна нікого налякати. Я звик до цього — бог відає, і гірше бачити доводилося, — але саме це *memento mori* завжди здавалося мені особливо зворушливим. Можливо, через молодість жертви або її жорстоку смерть. Ким би вона не була, це чиясь донька. Тепер, через багато століть, усе, що залишилося від безіменної дівчини, зберігалось у картонній коробці в лабораторії.

Я повернув коробку до сталевої шафи разом з іншими експонатами. Потираючи задерев'янілу шию, пішов до свого кабінету та увімкнув комп'ютер. Електронну пошту я завантажував з давно виробленим, немов рефлекс у собаки Павлова, очікуванням. Але на зміну йому прийшло розчарування, яке останнього часу теж уже стало звичним. У пошті виявилися лише повсякденні дрібниці академічного життя: запити від студентів, записки від колег та випадкова реклама, що проскочила повз спам-фільтр. І більше нічого.

Так було вже кілька місяців.

Один з імейлів надійшов від професора Гарріса, нового завкафедри антропології, який нагадував, що мені слід домовитися про зустріч із його секретарем. «Щодо перегляду деталей вашого контракту», — делікатно сформульовано. Серце завмерло від такої звістки, хоч несподіваною вона не була. Що ж, це вже питання наступного тижня. Вимкнув комп'ютер, повісив халат, натягнув піджак. На виході в коридорі зустрів нашу аспірантку.

— Доброго вечора, докторе Гантере. Гарних вихідних.

— Дякую, Джаміло, і вам.

Думка про довгі святкові вихідні пригнічувала мене дедалі більше. Я нерозважливо прийняв запрошення провести вікенд з друзями у їхньому будинку в Котсволдсі[1]. Кілька тижнів тому гостини здавалися такими далекими, що не було чого ними перейматися. Тепер мене гнітили погані

[1] Котсволдські пагорби — мальовничий регіон у центрі Південно-Західної Англії, між верхів'ями Темзи й долинами Северна та Івшема. Офіційно визнаний Національним ландшафтом.

передчуття, не в останню чергу через те, що там буде багато інших, незнайомих, гостей.

«Все вже, пізно відмовлятися». Я відімкнув машину, приклав картку до сканера і чекав, поки підніметься шлагбаум. Знав, що немає сенсу щодня їздити до університету машиною, долаючи переповнені вулиці та застрягаючи в заторах, коли можна було б просто користуватися метро, але звички важко позбутися.

Працюючи консультантом поліції, я знав, що мене можуть терміново викликати в будь-яку частину країни, де було знайдено тіло. Тому машина забезпечувала можливість швидкого реагування. Але все це було до того, як мене неофіційно занесли в чорний список. Тепер поїздка на роботу машиною здавалася не так обов'язковою рутиною, як спробою видати бажане за дійсне.

Дорогою додому я заскочив до супермаркету — треба ж щось прихопити з собою, як їдеш у гості. Я збирався виїздити вранці, тож і на вечерю собі слід чогось взяти. Отже, я без особливого ентузіазму тинявся поміж полицями. Вже кілька днів я почувався не дуже добре, проте списував це на нудьгу й апатію. Зрозумівши, що витріщаюся на відділ готових страв, дав собі подумки ляпаса й пішов далі.

Цього року весна настала пізно, зимові вітри й дощі тривали аж до квітня. Через похмуре небо дні не надто подовжилися, і коли я в'їхав у свою вулицю, вже сутеніло. Поставив машину, прихопив сумки з покупками. Моя квартира розташована на першому поверсі великого вікторіанського будинку з маленьким передпокоєм, спільним для ще одного помешкання, нагорі. Підійшовши ближче, я побачив, що біля вхідних дверей трудиться чоловік у комбінезоні.

— Добрий вечір, шефе, — весело привітався слюсар. Він тримав рубанок, а біля ніг стояла розкрита сумка з купою інших інструментів.

— Що відбувається? — Я витріщився на свіже дерево навколо замка та стружки, що вкривали підлогу.

— Ви тут живете? Хтось намагався вдертися всередину. Ваша сусідка викликала нас відремонтувати ушкодження. — Він здув стружку з краю дверей і знову пройшовся рубанком. — Ви ж не хочете лишати домівку незамкненою у цьому районі.

Я переступив через сумку з інструментами й пішов розпитати сусідку.

Вона лише кілька тижнів як в'їхала до квартири на горішньому поверсі, — яскрава приваблива росіянка, як я зрозумів, працювала в туристичній агенції. Ми не часто спілкувалися, обмежившись звичайними люб'язностями, от і зараз вона говорила зі мною через поріг.

— Замок був зламаний, коли я прийшла додому, — повідомила вона. Жінка сердито похитала головою, простір наповнили мускусні пахощі. — Певно, якийсь наркоман намагався проникнути. Вони крадуть усе, що погано лежить.

Район у нас не дуже дорогий, але проблем з наркоманами не більше, ніж деінде.

— Вхідні двері були відчинені?

Я перевірив свою квартиру, але двері виявилися цілими. Жодних ознак того, що хтось намагався вдертися силою. Сусідка похитала головою — захвилювалася кучма густого темного волосся.

— Ні, тільки зламаний замок. Негідник злякався або здався.

— Ви викликали поліцію?

— Поліцію? — Вона зневажливо фиркнула. — Так, але їм байдуже. Знімають відбитки пальців, знизують плечима, йдуть геть. Краще поставити новий замок. Цього разу міцний.

Останнє слово вона підкреслила, ніби старий замок не годився й це моя провина. Я повернувся вниз. Слюсар уже закінчував.

— Все готово, шефе. Тут треба пофарбувати, щоб дерево не набухало від дощу. — Він здійняв брови, простягнув два комплекти ключів. — Отже, хто хоче розплатитися?

Я озирнувся нагору, на сусідчині двері. Вони залишалися зачиненими. Зітхнув:

— Ви приймаєте чеки?

Коли слюсар пішов, я приніс лоток та щітку — змести стружку в коридорі. Шматочок стружки застряг у кутку. Я присів, щоб виколупати його. Побачив свою руку на чорно-білих плитках. І тут мене накрило запаморочливим дежавю: «Я лежу в коридорі, ніж огидно стирчить з живота, кров заливає шахові квадрати підлоги...».

Це було настільки яскраво, що мені перехопило подих. Підвівся, серце шалено калатало, змусив себе глибоко дихати. Але наче вже минуло. Відчинив вхідні двері, вдихнув прохолодне нічне повітря. «Боже. Звідки це взялося?» Давно я не згадував цей напад, і раптом картина виникла зненацька. Я ж тепер майже не думав про той випадок. Зробив усе можливе, щоб переступити через нього. Шрами на тілі залишалися, але ж я думав, що психологічні рани вже загоїлися.

Вочевидь, ні.

Отямившись, я висипав стружки до смітника й повернувся до квартири. Знайомий простір був тим самим, що й вранці: непоказні зручні меблі у просторій вітальні, кухня та неве-